

TYGODNIK

PETERSBURSKI

GAZETA URZĘDOWA

KRÓLESTWA POLSKIEGO.

Wychodzi we **WTORKI** i **PIĄTKI**. Prenumerata przyjmuje się pod adresem do Wydawcy Tygodnika w Petersburgu, lub do Ekspedycji Gazet Petersburskiego Pocztamtu, nadto we wszystkich Pocztowych urzędach w Cesarstwie i Królestwie.

Cena: **ROCZNA** w Rosyji z pocztą, a w Stolicy, z noszeniem do mieszkań, 15 rubli. **PÓLROCZNA** 8 rubl srebrem.

PIĄTEK, $\frac{25 \text{ Lutego.}}{9 \text{ Marca.}}$

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

PETERSBURG, $\frac{24 \text{ Lutego.}}{8 \text{ Marca.}}$

Przez Dodatek do Rozkazu dziennego CESARSKIEGO z d. 19 Lutego, Komendantem twierdzy S. Petersburskiej, Najlaskawiej mianowany Jenerał piechoty *Nabokow 1* z pozostaniem Jenerał-Adjutantem i Członkiem Rady Wojennej.

— Przez Rozkaz dzienny CESARSKI w Wydziale służby Cywilnej z d. 17 Lutego, Prezes Władimirskiej Izby Skarbowej, Rzeczywisty Rządca Stanu *Pochwisniew*, otrzymuje dymissyą od służby na własną prośbę — na jego miejsce mianowany Prezesem urzędnik do szczególnych poleceń przy Ministrze Sekretarzu Stanu Królestwa Polskiego, Rządca Stanu *Politkowski*.

— P. Minister Oświecenia zawiadomił P. Ministra Sprawiedliwości, iż w roku 1845 miał szczęście przedstawić N. CESARZOWI Jmci myśli swoje we względzie opłaty pobieranej za naukę w wyższych i średnich zakładach naukowych. Oznaczenie stałej ilości takowej opłaty, zostało wtenczas z woli N. PANA odłożone na lat trzy.

Po upływie tego zakresu, JEHO CESARSKA MOŚĆ, na najpowinnościjsze przedstawienie raczył, w dniu 31 Grudnia zeszł. roku rozkazać:

Od początku roku szkolnego 1848 od wszystkich słuchających lekcji w Uniwersytetach i Lyceach, wyłączając jedynie uczniów zostających na koszcie Skarbowym, pobierać opłaty następujące:

W Uniwersytetach: S.-Petersburskim i Moskiewskim po rubli sreb. 50, w Charkowskim, Kazańskim i Św. Włodzimierza po rub. sr. 40.

W Lyceach: Ryszelskim, Xięcia Bezbordko i Demidowskim po 30 r. sr.

Za nauki w średnich zakładach pobierać od każdego przychodzącego:

W Gymnazjach w S.-Petersburgu i Moskwie po 30 r. srebrem.

W Kijowskiem Pierwszem Gymnazjum od półpensjonariuszów — uczniów, mieszczących się na wspólnej kwaterze po 20 rub. sr., prócz opłaty pobieranej od nich za utrzymanie.

W Gymnazjach: w Odessie po 15, a w Taganrogu po 10 rub. sr.

We wszystkich innych Gymnazyach Cesarstwa, (z wyłączeniem Kaukazskiego, Tyfliskiego i Nowoczerkaskiego), tudzież w oddziałach Gymnazji i w Powiatowych szlacheckich szkołach, po 5 rubli srebrem rocznie.

Taki pobór opłat za naukę nie rozciąga się na zakłady okręgów naukowych Dorpatskiego i Warszawskiego, dla jakowych osobne w tym względzie istnieją przepisy.

O CHOLERZE.

W PETERSBURGU: po 19 Lutego zostawało chorych 104 — w ciągu doby przybyło 6 — wyzdrow. 7 — umarło 6 — po 20 Lutego pozostało chorych 97.

W ciągu doby przybyło 19 — umarło 4 — po 21 Lutego pozostało chorych 112.

W ciągu doby przybyło 11 — wyzdr. 7 — umarło 6 — po 22 Lutego pozostało chorych 110.

W ciągu doby przybyło 8 — wyzdr. 12 — umarło 2 — po 23 Lutego pozostało chorych 104.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

NIEMCY.

FRANKFURT, 27 Lutego. Gazeta pocztowa ogłosiła Deklamacyą zbiorową Rządu Pruskiego i Rządów niemieckich, które przystały do jego zdania we względzie projektu Konstytucyi. Do tej deklaracyi przyłączone są projekta żądanych zmian i modyfikacyj. Punktem widzenia tej deklaracyi, która jest podpisana przez umocowanych Państw Niemieckich prócz Austrii, Bawaryi, Hanowru, Saxonii i Wirtembergu — jest idea Państwa sfederowanego.

— Deklaracya zbiorowa 30 Rządów Niemieckich w przedmiocie Konstytucyi, wespół z rozmaitemi notami szczególnymi, zostały przełożone w dniu wczorajszym Zgromadzeniu Narodowemu. Rozmaite wnioski, jedne, dążące do wyznaczenia na 5, 12 lub 15 Marca powtórnego odczytania Konstytucyi, inne do odłożenia takowego odczytania aż po powtórnym odczytaniu prawa wyborowego, zostały odrzucone i uchwalono odesłać takową deklaracyą wraz z notami do Komisji zajmującej się Konstytucyą.

PRUSSY. Berlin, 27 Lutego. Wczora Król Jmć osobiście, w sali Białej pałacu, otworzył posiedzenia obu Izb Parlamentu następującą mową:

«Mościpanowie Deputowani Pierwszej i Drugiej Izby.

«Wypadki obecne waszej pamięci, spowodowały mię w Grudniu roku zeszłego do rozwiązania Zgromadzenia, które było powołane do wypracowania Konstytucyi.

«Przekonany owezesnie o konieczności przywrócenia nakoniec i ustalenia prawego rzeczą porządku, nadałem Konstytucyą, która ziszcza zupełnie obietnice, jakie byłem uczynił w Marcu tegoż roku.

«Od tej chwili poruszenie umysłów, które przed kilku jeszcze miesiącami panowało w większej części kraju, ustąpiło usposobieniom bardziej spokojnym. Zaufanie, tak głęboko zakłócone przedtem, stopniami powraca. Handel i przemysł zaczynają podnosić się ze stagnacyi, która groziła im zupełną zmartwiałością.

«Po pierwszy to raz, w tym dniu uroczystym, oglądam zgromadzonych dokoła mego tronu Członków dwóch Izb, obranych na mocy nowej Konstytucyi. Nie tajno wam, Mościpanowie, że wam pozostawiłem roztrząśnienie Konstytucyi. Do was więc teraz należy porozumieć się w tym przedmiocie pomiędzy sobą i z Rządem moim.

«Ku wielkiej boleści Mojej rzeczą niezbędną było podać pod stan obłężenia stolicę z jej obwodem, dla tego aby przywrócić w niej powagę Prawa i bezpieczeństwo publiczne. Pobudki ku temu będą wam przełożone bezwzględnie.

«Prócz dekretów nagłej potrzeby, zapowiedzianych Patentem Moim z d. 5 Grudnia 1848 roku, wydane nadto zostały tymczasowo, z mocy 105 artykułu Konstytucyi, niektóre urzędnia interesu publicznego w rozmaitych przed-

miotach które wymagały rychłego rozstrzygnięcia. Liczne i naglące żądania niezwłocznej reformy ustaw dotyczących się majstrów i robotników, spowodowały mię, do wydania, w liczbie innych, tymczasowo, dwóch w tym względzie Dekretów. Wszystkie te środki w prędkim czasie będą podane pod waszą sankcyą.

«Będziecie nadto mieli do rozważenia rozmaite prawa, z których pewne są przeznaczone dla przyprowadzenia do skutku Konstytucyi i których projekta będą wam po kolei przekładane. Zwracam szczególnie pilną waszą uwagę na nową Ustawę Gminową, na organizacyą administracyjną okręgów, obwodów i prowincyj, na Prawo urządzające Oświecenie Narodowe, na Prawa kollatorstwa kościołów, tacy od dochodów, podatku gruntowego, wykupu służebności gruntowych i umorzenia bez wykupu niektórych z nich, tudzież utworzenia Banków wiejskich.

«Przedsięwzięte zostały środki ku zapewnieniu organizacyi niepodległej rozmaitych wyznań, przyobiecanej przez Konstytucyą i te środki będą przyprowadzone do skutku w tak prędkim czasie, na jaki ważność przedmiotu pozwoli.

«Budżet Stanu na rok 1846, ogłoszony przed wejściem w działanie, będzie, stosownie do postanowienia Konstytucyi, poddany pod waszą sankcyą ze wszelkimi potrzebami objaśnieniami. Ujrzenie z niego, Mościpanowie, iż pomimo zmniejszenia, jakiego spodziewać się należy we wpływie podatków, w porównaniu z rokiem poprzedzającym, pomnożony wydatek, wymagany przez rozmaite gałęzie służby publicznej, a mianowicie przez roboty publiczne, będzie mógł być pokryty bez uciekania się do nowych podatków lub zasiągania kredytu.

«Będzie wam zdany rachunek z użycia 15 milionów talarów, powstałych z pożyczki dobrowolnej w roku zeszłym z mocy upoważnienia Połączonego Sejmu.

«Z uczuciem wdzięczności i zadowolenia oddaję sprawiedliwość ochoczej gotowości z jaką dostatniejsze z osób prywatnych wszystkich części Monarchii i wszystkich class Społeczeństwa wzięły udział w tej pożyczce pośród trudnych społecznych wypadków, co też dało możność nieuciekania się do środków bardziej uciążliwych.

«Poweźmiecie również wiadomość o wypuszczeniu biletów pożyczkowych, upoważnionem przez Sejm Połączony i o innych tego rodzaju środkach, które były przedsięwzięte w interesie zagrożonego Przemysłu. Podobną za ich pomocą stało się rzeczą zapobiedz rozmaitym klęskom, które mogłyby dotknąć rozległe obwody i prowincye całkowite i utrzymać tym sposobem działalność przemysłową w całym kraju.

«Budżet roku 1850, i projekt Prawa który mu towarzyszy zostanie wam złożony, jak skoro narady wasze nad urządzeniem podatku dójdą punktu, z którego już będzie można powziąć zasadę do budżetu Przychodów.

«Pomimo nadmiar wydatków, wymaganych dla rozmaitych gałęzi służby publicznej, środki przeznaczone na uzu-

pełnienie obrony kraju, nie zostały zawieszane, i Prussia może z ufnością spoledz na swojej Armii, której organizacja, wojownicze zalety i poświęcenie się wyszły na jaw w stanowczych probach.

«Spojne połączenie krajów Niemieckich w jedno sferderowane Państwo nieprzestaje być przedmiotem najwyższych chęci moich. Mój Rząd gorliwie i z otwartością dąży do osiągnięcia tego ważnego celu i dla dojścia do niego Prussy nie pożądują ofiar.

«Droga do porozumienia się pomiędzy wszystkimi Panującymi Niemieckimi i Zgromadzeniem Narodowym Niemieckim węg Frankfurcie, stoi otworem. Mój Rząd nieprzestanie działać w tymże duchu. Nie potrzebuję przypominać, Mości panowie, jak wiele zależy od waszego współdziałania ku urzeczywistnieniu tego ważnego zamiaru.

«Stan obecny układów o pokój, rozpoczętych między Władzą centralną tymczasową Niemiecką i Gabinetem Duńskim, pozwala tuszyć, że ujrzymy wprędce ukończonemi w sposób zaspokajający rozterki, które w roku zeszłym, zakłóciły pokój, oraz handel i żeglugę.

«Stosunki przyjazne mojego Rządu z innemi Mocarstwami cudzoziemskimi, nie doznały żadnej zmiany.

«Oplakuję boleśnie stratę jednego z Xiążąt Mojego Domu Królewskiego, który w kwiecie wieku przed niewielu dniami, oderwany został od pięknego posłannictwa poświęcenia sił swoich na dobro Ojczyzny.

«Mości panowie Deputowani Pierwszej i Drugiej Izby! Ojczyzna z ufnością oczekuje od działania wspólnego swoich reprezentantów z Moim Rządem, ustalenia przywróconego porządku prawnego, ażeby mogła zażywać swobod Konstytucyjnych i ich naturalnego rozwicia. Utrzymanie tych swobod i porządku prawnego, na którym spoczywa pomyślność publiczna, nieprzestaną być przedmiotem mojej ciągłej i pilnej troskliwości. Spolegam w tym względzie na waszej pomocy. Oby Moje usiłowania, wspierane przez Najwyższego, zdołały podnieść wyżej jeszcze sławę Prussy, której Lud, w ścisłej z Monarchami swemi jedności, przewyciężył już niejedną trudną zawadę, i zgotować Ojczyźnie, wspólnie z Niemcami całemi, przyszłość spokojną i błogą.»

Po odczytaniu mowy Królewskiej Prezes Gabinetu ogłosił sessyą Izb za otwartą.

Król Jmć opuścił salę przeprowadzany potrójnym okrzykiem «Niech żyje.»

Berlin, 1 Marca. Przedwczora obie Izby zgromadziły się w lokalach przeznaczonych na ich posiedzenia w porze zimowej. Obie wyznaczyły sobie Prezesami tymczasowemi najstarszych wiekiem, i postanowiły zająć się rozbiorem projektów regulaminów, ułożonych przez kilku członków stronnictwa konserwatorskiego. Pierwsza Izba obrała następnie stałym swym Prezesem P. Auerswald wielką większością, 94 głosów na 125.

W drugiej Izbie partya Monarchiczna, na której czele stoi P. von Vincke, liczy dotąd 159 członków, którzy zgod-

nie obrali sobie za programmat postępowania uznanie ważności Konstytucyi 5 Grudnia i utrzymanie Monarchii Konstytucyjnej w dynastyi Hohenzollern. Lewa strona składa się ze 150 członków podzielonych wprawdzie na kilka frakcyj, ale których przywódcy porozumiewają się między sobą dla wspólnego głosowania.

AUSTRYA. Wiedeń, 24 Lutego. Powstanie Górgey zdołał otworzyć sobie przejście przez Leutschau, Eperies i Kaschau w skutek dywersyi, którą inny korpus rokoszan, dowodzony przez Dembińskiego uczynił przebywszy Theiss w Tisza Fired, punkcie, położonym w równej odległości między Szolonk i Tokaj i gdzie jest most stały na Theiss. Widać, że korpus ten był dość znaczny, kiedy nie wahał się udać drogą do Miskolcz ku Rima Szees, w nadziei obejścia dokoła korpusu jen. Schlick, który znajdował się w Torna. Wszakże, uprzedzony w czas o tém poruszeniu nieprzyjaciela, generał Schlick odstąpił ku Rima Szombat, zdołał ściągnąć ku sobie na ten punkt brygady Jabłonowskiego, Schulzig, Collredo. Z temi połączonemi siłami, odparł on Dembińskiego z Rima Szombat, do Rima Seecz. Rozrzadzając w tej chwili siłę do 20,000 ludzi jen. Schlick miałby możność z większą dzielnością posuwać swoje poruszenia zaczepne, ale, zapewna z rozkazu Naczelnego Wodza, trzyma się dotąd na odwodzie. Podług ostatnich wieści Feldmarszałek zamierza korzystać z tego położenia dla wszczęcia na nowo działań ogólnych, zagradzając, jeżeli to się da skutecznie, odwrot korpusowi Dembińskiego. Dla ziszczenia tego planu i to z większą liczbą wojska, Xiążę Windischgrätz rozkazał w Tolna zabrać na statki część korpusu jen. Nugent, którą z powodu poddania się Esseek można było rozrzadzić, i sprowadził ją do Pesth statkami parowemi. Z temi posiłkami mógł skierować na Erlau większą część wojsk swoich i miał przedwczora sam wyjechać z Pesth, ażeby osobiscie objąć dowództwo wojsk swoich. Poruszenie na Erlau jeżeli się powiedzie, powinno być stanowczem gdyż albo wojska Cesarskie dościgną Dembińskiego, w jakowym razie nie ujdzie on zupełnej porażki, albo ten wódz powstańców będzie musiał szukać przejścia przez Theiss w Tokaju, i wtedy armija Cesarska będzie panią mostu w Tisza Fired i prostej drogi do Debreczyna. Podczas gdy Feldmarszałek będzie dokonywał swoje poruszenie na Erlau, Ban, ze swoją armiją pilnować ma mostu w Szolonk, dla spółdziałania, według okoliczności, czynnościom głównego korpusu.

Dziś o południu odebrano z teatru wojny wiadomość, że idąc za przykładem Esseek, twierdza Peterwaradim kapitulowała, pod jedynym warunkiem zdania się generałowi armii Cesarskiej a nie wojskom Serbskim. Wypadek ten będzie miał dobre skutki ku przywróceniu prawej władzy w Serbii.

— Podług raportu odebranego w dniu dzisiejszym od generała Haynau, wojska zebrane nad Po przeszły tę rzekę dla utrzymania od miasta Ferrary zadośćuczynienia za bez-

prawa popełnione na osobach oficerów austriackich, należących do garnizonu cytaelli. Oddział wojsk austriackich składał się z dwóch batalionów i kilku szwadronów jazdy. Miasto Ferrara żadnego nie stawilo oporu i poddało się bez szemrania warunkom, przepisany przez generała Haynaut, mianowicie: wypłacenie 200,000 scudi kontrybucyi i osobno 6,000 scudi Konsulowi Austriackiemu na wynagrodzenie szkód jemu zrządzonych, przywrócenie herbów Austrii na konsulacie, a Papieżkich na gmachach publicznych miejskich, i nakoniec danie sześciu zakładników jako rękojmi utrzymania porządku w mieście. Sprawcy zamachu na życie wojskowych austriackich nie mogli być odkryci. Natychmiast po przywróceniu porządku w mieście i dopełnieniu warunków, które podyktował, generał Haynau wyprowadził swoje wojska i przeszedł na powrót na lewy brzeg Po, z kąd jego raport jest datowany.

FRANCYA.

PARYŻ, 24 Lutego. Na wczorajszym posiedzeniu Zgromadzenie Narodowe przyjęło ważne reformy w dotychczasowych zasadach wyborów na Parlament, mianowicie w rozdziale o wyłączeniach od wyborów z powodu piastowanych urzędów. Na wniosek PP. Resnard i Lasteurie, Podsekretarze Stanu, wielką większością, wyłączeni zostali od obioru na reprezentantów Narodu. Następnie wniosek P. Chavoix, o wyłączeniu Naczelnego Dowodcy Gwardyi Narodowej Departamentu Sekwany został odrzucony 403 głosami przeciw 328; Zgromadzenie spostrzegło bowiem, że była to jedynie osobistość wymierzona przeciw generałowi Changarnier. Następnie Zgromadzenie wyrzekło wyłączenia Prefekta Sekwany i urzędników sądowych niezmiennych, oraz Professorów mianowanych z konkursu lub na przedstawienie kolegów tych ostatnich, z zastrzeżeniem, że Professorowie w miejscu posiedzeń Zgromadzenia mogą być obierani. Nadto zastrzeżono, że Dowodca Gwardyi Narodowej Sekwany nie może być obranym z tego Departamentu.

— Dziś, 24 Lutego, rocznica Rewolucyi obchodzona była przez nabożeństwo żałobne w Kościele św. Magdaleny, na którym znajdował się Prezes Rzeczypospolitej i wszystkie władze, oraz rozdanie wsparcia ubogim. W tym dniu spokojność nigdzie nie była zakłócona.

— P. Germain Sarrat złożył przedwczoraj projekt zniesienia wszystkich wyroków w sprawach politycznych, zapadłych za panowania Ludwika Filipa i o przywróceniu tych którzy niemi byli dotknięci do dawnego ich położenia. Ten projekt ma szczególnie na celu powrócenie generałowi Montholon i oficerom, którzy należeli wraz z Ludwikiem Napoleonem do wyprawy Bulońskiej, ich dawnych stopni.

— Mówią że Rząd, zatrwożony rozruchami ponawiającymi się po wielkich miastach, zamysła ustanowić w nich Gubernatorstwa wojenne. Wymieniają jako punkta takiego zarządu, Tuluzę, Bordeaux, Rennes, Marsyliję, Dijon i Metz.

— Utworzyło się w Londynie stowarzyszenie, które chce miastu Paryżowi oddać wizytę zrobioną w jesieni r. z. przez kilkaset gwardzistów narodowych w Londynie. Za trzy lub cztery tygodnie ma tutaj przybyć parę tysięcy anglików i zabawić przez tydzień. By podróżnym zapewnić wygodne mieszkania i podróż, nając chcą osobne pociągi kolei żelaznych, parostatki i t. p., a w Paryżu kilka hoteli.

— Minister Spraw Wewnętrznych ma w tej chwili w swym wydziale do rozstrzygnięcia żądanie wynalazcy drogi tak zwanej Eolicznej P. Andreaud, który po dwóch latach doświadczeń prosi dziś o wyznaczenie mu linii, na którejby mógł zastosować swoje odkrycie do ciągłego użycia. Systemat ten jest przeciwny znanemu atmosferycznemu w tym, że zamiast próżni, działa powietrzem zgęszczonem, które pędzone przez rurę zastępującą lokomotywy czyli parowozy, posuwa wagony za pomocą wałków pod nie podstawionych. Korzyści tego systematu mają być bardzo znaczne; albowiem nie tylko że nie trzeba będzie parowozów, ale ani cugów czyli pociągów, każdy wagon będąc posuwany oddzielnie. Zład zupełne bezpieczeństwo; takie szeregi wagonów oddzielonych jedne od drugich będą mogły być odprawiane co kilka minut według potrzeby; koszt zmniejszony nadzwyczajnie nie tylko przez usunięcie wagonów ale i przez to, że budowa kolei ułatwi się niezmiernie, niepotrzebując dźwigać jak pojedyncze ciężary wagonów od 1,500 do 1,800 kilogrammów, kiedy same lokomotywy ważą dziś około 25,000, a z pociągami do 100,000 kilogrammów.

— Z powodu rocznicy Rewolucyi 24 Lutego Prezes Rplitej udzielił ulaskawienia i złagodzenia kary rozmaitym przestępcom wojskowym. Łaski dla przestępców politycznych odłożone zostały do rocznicy 4 Maja.

ANGLIJA.

LONDYN, 24 Lutego. Wczora Izba Lordów, po krótkich rozprawach uchwaliła powtórne odczytanie billu o zawieszeniu swobody osobistej w Irlandyi.

Na posiedzeniu Izby Gmin 18 b. m. lord John Russell wniosł żeby Izba zamieniła się w Komitet jeneralny w celu roztrząśnienia roty przysięgi, jaką mają wykonywać Członkowie Parlamentu, i zmodyfikowania jej w taki sposób, iżby izraelci mogli w nim zasiadać. Pomimo oporu P. Bankes Izba przyjęła wniosek Pierwszego Ministra 214 głosami przeciw 111 i Komitet naznaczony na 23 Lutego.

Wczora Izba Gmin zajmowała się więc tym przedmiotem. Pierwszy Minister lord John Russell oświadczył iż zamierza dzielnie popierać emancypacją żydów. «Nikt z was, (rzekł szlach. Lord,) nie zdola dowieść, iżby w wierze izraelitów było cokolwiek przeciwnego naszej Konstytucyi. Dla czegoż więc nie udzielić izraelitom tego, coście udzielili dysydentom i katolikom Rzymskim, których wszakże z natury ich przekonań i stosunków, można było podejrzewać o uczucia mało zgodne z interesem panowania anglikanizmu? Odmawiać żydom praw, użytecznych innym wyznaniom,

byłoby prześladowaniem i prześladowaniem najniższego rzędu. Zeszlibyście na stopień tych, którzy przed czasy, posyłali ich na stopy i ta surowość byłaby tym naganniejszą z waszej strony, iż możecie jej używać bezkarnie. Bo jeżeli byście dziś wyłączyli katolików od udziału w prawach politycznych, stworzylibyście 5 lub 6 milionów malkontentów; wyłączając dyssydentów, oburzylibyście przeciw sobie i przeciw Anglii 3 miliony anglików. Wzgląd na to byłby was powstrzymał. Ale wyłączając żydów wiecie dobrze że żadne nie grozi niebezpieczeństwo; chcecie więc prześladować jedynie dla przyjemności prześladowania. Ażaliż to piękne i godne wielkiego narodu?

P. Smith podał jako poprawę, iżby rota przysięgi Członków Parlamentu była całkiem zniesiona, z zachowaniem tylko obietnicy wierności i poddaństwa. Wniosek ten odrzucony został 140 głosami przeciw 62 i wniosek Ministra przyjęty.

Na posiedzeniu 20 Lutego P. Bailie rozwijał swój wniosek o wyznaczeniu śledztwa dla zbadania obecnego stanu kolonij zwanych *Koronnemi*, jako wysp Ceylon i Maurice i Guyany, w celu obmyślenia środków lepszego i łagodniejszego zarządu. Podług autora wniosku panuje tam ciężki despotyzm i samowola. Mieszkańcy są przeciążeni podatkami, a to częstokroć jest powodem do buntu, jak się w ostatnich czasach zdarzyło na Ceylon, tymczasem surowość miejscowego zarządu jest zbyt ciężka w poskramianiu rokoszu, i tak, na tejże wyspie xiądz jeden został rozstrzelany w ubiorze kapłańskim, a jeden z xiążąt plemienia krajowców, przed zesłaniem na wygnanie, publicznie osmagany.

Sir Robert Peel oświadczył się za wnioskiem i wynurzył zdanie iż podobne akta administracyjne jak rozstrzelanie kapłana i publiczna chłosta xiążąt niegdyś panujących, nie może jak rozjątrzać mieszkańców i przeciw władzom miejscowym i przeciw Rządowi W. Brytanii.

Pierwszy Minister zgodził się na wyprowadzenie żądanego śledztwa dla oświecenia Parlamentu o prawdziwym stanie rzeczy; co zaś do przytoczonych okrucieństw powiedział, iż te do jego wiadomości nie doszły.

21 b. m. P. Cobden złożył wniosek, który zamierza przedstawić 26 b. m. o zmniejszeniu wydatków Stanu. Następnie Izba 110 głosami przeciw 80 nakazała powtórne odczytanie wniosku P. Pockington o środkach zapobieżenia przekupstwu na wyborach. Bill P. Trelawny chcący mieć, iżby ustanowiony był osobny Komitet do spraw Xięztw Kornwalii i Lancaster, został odrzucony 74 głosami przeciw 27.

W Izbie Lordów, na posiedz. 22, na wniosek Biskupa Oxfordzkiego wyznaczona została Komisya do uchwalenia najlepszych środków ku skutecznemu wytipieniu handlu murzynów.

Tegoż dnia, w Izbie Gmin, P. Disraeli zapowiedział swój bill, mający na celu zwrócić uwagę Izby na interesa rolnictwa krajowego, w widokach słusniejszego rozkładu po-

datków, obciążających tę gałąź krajowego przemysłu. To zapowiedzenie wywołało żywe okłaski ze strony partyi tak zwanych Protekcyonistów, obstającej za cłem od przywozowego zboża.

— Ogłoszony został z rozkazu Parlamentu budżet Marynarki na rok 1849; wynosi on 6,260,740 funtów sterl. W przeszłym roku wynosił 7,518,610 funt. oszczędzono więc przeszło 1,250,000 f. Główną zasadą tego wypadku jest zmniejszenie liczby ludzi ekwipażów o 1,500 i o tyleż żołnierzy morskich.

— Godność Opatu została wznowiona w Anglii. Na górze Św. Bernarda, w lesie Charmwood, w przeszłą niedzielę wyświęcony na Opatu X. S. Palmer, znany pod skromnym imieniem ojca Bernarda, przełożony tamecznego klasztoru; wręczono mu pastorał; pierścień, mitra i rękawiczki były poświęcone przez X. Ollathorne, Biskupa Katolickiego. Biskup w krótkiej przemowie winał duchowieństwu, iż po trzechwiekowej przerwie, Bóg pozwolił na przywrócenie starożytnej godności Opatu i upominał 30 do 40 obecnych zakonników i nowicyuszów aby w gorliwości i cnotach naśladowali swego przełożonego.

— Process, który od kilku miesięcy toczy się w Sądzie Kryminalnym Dublińskim przeciw jednemu z przywódców Młodej Irlandyi, Panu Duffy, przerwany został wypadkiem niespodzianym. Sąd Przysięgłych, pozostawszy dzień cały na namowie, nie mógł się zgodzić na zdanie jednomyślne i musiał być rozpuszczony. Jeżeli Rząd nie odstąpi od swego poszukiwania, process, z nowymi kosztami, będzie wytoczony przed innemi sędziami.

WŁOCHY.

TOSKANJA. Gazety są napełnione szczegółami o rozporządzeniach Rządu rewolucyjnego we Florency, których nie powtarzamy, gdyż są podobne do aktów wszystkich innych rządów tego rodzaju. Między temi środkami figuruje w pierwszym rzędzie wypuszczenie bonów na 6 milionów lirów z kursem przymuszonym. Ze wszystkich wiadomości widać, że lud, wojsko, kraj słowem, nie sympatyzują bynajmniej z rewolucyonistami, którzy składają nieliczną bandę złożoną z zagorzalców i marzycieli z ludności miast. Nigdzie wyraźniej jak w Toskanii to się nie daje widzieć, że nie ogół, nie większość nawet pragnęła zmiany, ale bardzo mała ale zuchwała i przedsiębiorcza mniejszość. Wielki Xiążę jest uwielbiany przez lud i wojsko i po wielu punktach gotuje się dzielna reakcja ku przywróceniu go na tron.

Sekretarz poselstwa angielskiego wyjechał z Florency i udał się do San Stefano, do W. Xięcia. Ten wiele znaczący krok, nadzwyczajnie zmieszał i strwożył Rząd rewolucyjny.

Tymczasem, kiedy już od kilku dni krążyła wieść o wdaniu się zbrojnym Sardynii ku przywróceniu Wielkiego Xięcia Toskanii, oto, co czytamy w gazecie Paryskiej *l'Estafette* z d. 24 Lutego: „Osoba, mająca charakter dyplomatyczny

przywiozła tu następnie ważne wiadomości. We Florencji, 19 Lutego ogłoszona została Rzeczpospolita, a 20 tegoż miesiąca, Król Sardyński Karol-Albert, dał rozkaz swej armii wejścia do Toskanii. Ministerstwo Sardyńskie, przeciwnie temu wdaniu się, wzięło dymisję w massie, prócz X. Gioberti, który we wszystkich jest jednego zdania z Królem.

— Wiadomość o ogłoszeniu Rplitej we Florencji 18, a w Liwornie 20 Lutego, potwierdzona jest przez gazetę Powsz. Augsburską. Rząd tymczasowy Toskanii, złożony z PP. Guerazzi, Montanelli i Zanetti, przybrał nazwanie *Junty tymczasowej Rzeczypospolitej Rzymskiej w Toskanii*.

— Ku powszechnemu podziwieniu, bankier Florencki Fenzi, którego Wielki Xiążę zaszczycał największymi względami, przyjął poselstwo od Rządu tymczasowego do Wenecyi. Niewiadomo czy to jest prawdziwe czy tylko pozorne przystanie do rewolucyi.

SARDYNIA. Pogłoska, która się była rozeszła w Paryżu o ogłoszeniu Rplitej w Turynie, okazała się całkiem zmyśloną.

— Zapewniają że nowe zawieszenie broni zostało zawarte wprost między Austryą i Sardenią.

RZYM. Podług wiadomości z Genui, 20 Lutego Papiież zawsze jest jeszcze w Gaeta i protestował przeciw ogłoszonej w Rzymie Rzeczypospolitej.

— Na posiedzeniu Zgromadzenia Narodowego 12 Lutego tytuł obywatela Rzymskiego udzielony został P. Mazzini.

— Komitet Wykonawczy wniósł projekt następujący, który został przyjęty bez sporu:

«Prawa będą stanowione i sprawiedliwość szafowana w imieniu Boga i Ludu.

«Chorągiew Rplitej Rzymskiej jest trojbarwna, z wyobrażeniem orła we środku.

«Urzednicy wszelkich wydziałów uwolnieni zostają od przysięgi która ich obowiązywała względem upadłego Rządu.»

— P. Sterbini wniósł następny projekt prawa, który odesłany został pod roztrząsanie Biur:

«Herb Rplitej Rzymskiej wyobraża po środku Orła otoczonego wieńcem obywatelskim, ze skrzydłami rozwiniętymi, trzymającego w szponach wiązki konsularne.

«Monety złote wszelkiej wielkości i monety srebrne mają na stronie głównej popiersie Rzymu (Roma) z hełmem na głowie i napisem: «Rzeczpospolita Rzymska.» Strona odwrotna przedstawia herb Rplitej z napisem dokoła: «*la legge è la forza*» (Prawo i Siła), w dole oznaczenie wartości; dokoła godło: «*Dio vuole Italia unita*» (Bóg chce aby Italija była zjednoczona).

«Moneta miedziana i srebrna mniejszej wielkości będą miały na stronie głównej popiersie Rzymu w hełmie z napisem, a na odwrotnej oznaczenie wartości.»

— Sławny Mazzini przybył tu 12 b. m. xiążę Canino, jak donoszą listy z Rzymu, coraz więcej podupada na swej popularności. Trzej reprezentanci chodzą na Zgromadzenie Narodowe w czapkach czerwonych; moda ta nie przeczy się

w Rzymie, lubo czapka czerwona daje się widzieć na szczycie Kapitolu i obelisku placu del Popolo.

— Listy z Rzymu z dnia 15 Lutego donoszą, że Ministerstwo jest złożone jak następuje: Spraw Wewnętrznych Saffi — Wojny Capello, Mezzacape i Calandrelli — Skarbu Guiccioli — Oświecenia Mazzarelli — Sprawiedliwości Lazzarini — Prac publicznych Sterbini — Prezes Rzymu i okręgu Mariani — Minister Policji Pascoli.

HISZPANIA.

MADRYT, 17 Lutego. Podług *Clamor Publico*, kommisya wyznaczona przez Kongress do ułożenia projektu prawa o zarządzie wydziału wyznań, dała zdanie, iżby dobra narodowe, pochodzące ze skonfiskowania dóbr duchowieństwa świeckiego i zakonnego, a dotąd niesprzedane, powrócone były Kościołowi.

— Miasto Tarancón, w bliskości Madrytu położone, przedwczora było zaatakowane przez bandę karlistów, której liczebna siła niewiadoma, ale której dowodził Pimento. Wzięli oni w niewolę Naczelnika politycznego prowincyi Cuenca, ze 33 żandarmami i zabrali kasę publiczną, oraz 28 koni należących do Xięcia Rianzares, małżonka Królowej Matki.

— Liczne bandy karlistów przeszły z Portugalii do Galicyi.

AMERYKA.

Bierzemy z *Journal des Débats* następnie szczegóły o Kalifornii. «Ruch Geldy w New-York i dokumenta urzędowe nie tylko nie pozwalają już wątpić o bajecznych bogactwach Kalifornii, ale każda nowa poczta przynosi coraz bardziej zadziwiające wiadomości o skarbach tego szczególnego kraju. Już więc teraz jest pewność że na przestrzeni 800 mil angielskich wzdłuż i 100 mil w szerz, złoto nie tylko znajduje się rozsypane w proszku, ziarnach, ale w sztukach rodzimych ważących od funta, 15, 16, 20 aż do 25 funtów. W miarę jak szukający tego metalu zbliżają się do pasma gór zwanego Sierra Nevada, które właśnie zdaje się być samem siedliskiem złota i to najbogatszym z dotąd znanych, znajdowane części okazują się większemi i od wszelkiej mieszanki czystsze. W dzisiejszym stanie rzeczy zapewniają, że ludność tubylców, wynosząca do 25,000 dusz plemienia hiszpańskiego, innych europejskich i pierwiastkowych krajowców, jużby była wystarczającą do produkowania rocznie, nie licząc nawet pory roku w której pracowanie na otwartem powietrzu jest niebezpieczne, summy przeszło 100 milionów dolarów, to jest więcej niż przed odkryciem tych pokładów świat cały wydawał. Cóż to więc będzie, kiedy myriady emigrantów które już wybrały się do nowego Eldorado, i które za niemi jeszcze się wybierają, wezmą się wspólnie do roboty.

«Nie tylko złoto znajduje się w takiej obfitości, zapewniają, że w dolinie San Jouquin, gdzie już była kopalnia Żywego Srebra pod nazwaniem New-Almaden, odkryto pokłady tego metalu tak bogate, że będzie można dostarczyć go dla handlu tyle, ile by było zapotrzebowano.

„Zkąd inąd wiadomości o stanie moralnym kraju są coraz bardziej zasmucające, Nie masz ani Rządu, ani administracyi, ani wymiaru sprawiedliwości, wszelkie idee moralne zdają się wygasłe. Oficerowie, urzędnicy, żołnierze nawet, wszystko to opuściło swoje stanowiska dla dobywania złota i prawo silniejszego (jeżeli jest takie prawo) panuje wyłącznie. Rządca okręgu złotego, pułkownik Mason, widząc że wszyscy, do jednego, dezertowali z pułku ochotników New-Yorkskich, a potem ze wszystkich oddziałów które Rząd Stanu Washington przysłał do Kalifornii, ten urzędnik zrobił toż co i inni, wyjechał sam na złote łowy. Wtedy wszystkie węzły społeczne rozprężyły się wśród tego zbiegowiska awanturników z całego świata i kraj wydany został na rozgrabież.

„Przybywszy do zatoki San Francisco Kommodor Jones miał naprzód chwalebny zamiar użycia sił swoich dla przywrócenia porządku, ale wkrótce musiał odeń odstąpić. „Nieśmiem wylądować, (pisze smutnie do Ministra Wojny, w liście ogłoszonym przez gazety New-Yorkskie), mógłbym chyba same kule i bomby posłać w głąb kraju, bo żołnierze raz stąpiwszy na ziemię, dezertowaliby niechybnie.“ Jakoż zmienił swą główną kwaterę, i z San Francisco przeniósł ją do Mazatlan, portu Meksykańskiego i posłał jeden ze swych okrętów wzdłuż całego zachodniego wybrzeża Ameryki aż do Chili, dla ostrzegania przybywających okrętów Stanów Zjednoczonych, iżby nie zawijali do *przeklętej*, jak ją gazeta nazywa Kalifornii.”

NAJPOŹNIEJSZE WIADOMOŚCI.

PARYŻ, 26 Lutego. Rozdany został reprezentantom raport P. Crémieux o prawie względem klubów. Sprawozdawca podaje własny projekt, w którym dopuszczając istnienie klubów ogranicza je w taki sposób, iż będąc skazane na nieczynność, wygasłyby same przez się. — Dziś przyjęto na Zgromadzeniu Narodowym dalsze artykuły Prawa o wyborach aż po 87 artykuł włącznie.

Gazety Londyńskie nie zawierają interesu. Z gazet włoskich i francuzkich daje się widzieć, że wiadomość o wkroczeniu wojsk Sardyńskich do Toskanii była przedwczesną, że Minister Sardyński Gioberti wyszedł do dymissyi i że Wielki Xiążę Leopold bawi dotąd w San Stefano pod wyraźną opieką Posła angielskiego i mając w pogotowiu na swe usługi trzy okręty angielskie.

(*Journ. de S. P. Psz. Poln. R. I.*)

MEDYCYNA.

MATERYAŁY DO NAUKI O CHOLERZE.

KILKA UWAG O CHOLERZE.

W 60 numerze Tygodnika Petersburskiego, zeszłego roku, umieszczony był artykuł P. Leonarda Strużyńskiego, Lekarza miasta Latyczewa, pod skromną nazwą: „do Nauki

o Cholerze;” w którym autor uważa cholere, w gromadnym zbiorze jej symptomatów, za reakcyę szpiku paciorkowego, rozdrażnionego przytomnością robaków, w kanale pokarmowym zawartych. To zdanie P. Strużyńskiego znalazło dosyć przeciwników w lekarzach i nie-lekarzach: przykro mi było słyszeć nie-lekarzy, wyrokujących w materyi, wystającej, i nieraz znacznie, za obręb ich wiedzy; przykrzej było słyszeć niektórych medyków bezwarunkowo potępiających ogłoszone mniemanie.

Nim co dalej napiszę, do tego przejdę, że kiedy się pojawiła w mieście Proskurowie cholera, jeszcze dotąd w jego powiecie niezgasła, starałem się pilnie, jako lekarz i jako lekarz-urzędnik, uważać bieg i symptomata choroby, przez cały czas jej trwania. Z moich postrzeżeń niektóre, jako *fakta*, podaję. Owoż w liczbie bardzo znikomiej części moich chorych widziałem w czasie cholery wyrzucanie robaków przez womity i z dolnym wymiotem; nie mogę zapomnieć jednego chorego, młodego i silnego chłopca, który z ciężkiej cholery wyratowany, na trzeci dzień w peryodzie wyzdrowienia dostał recydywy, również ciężkiej, a która tem się zaczęła, że womitami wyrzucił 12 robaków; (ten chory ocalał). W robionych przezemnie sekcjach trupów z cholery zmarłych, u niektórych znajdowałem w kiszkiach robaki. Nakoniec, co do kategorii wieku, okazało się, że największa śmiertelność była u dzieci od 1 do 7 lat, więc w okresie życia najbardziej do rozwinięcia i hodowania robaków sposobnym; i nawet że liczebnie ilość podpadłych cholere z tego wieku dzieci prawie wyrównywała ilości osób średniego wieku, chorobą zaskoczonych, a która była największą. Tu godzi się przypomnieć, że kroniki medyczne z r. 1850 i 1851 wyraźnie zanotowały, iż w czasie grasującej w tych latach po całej Europie cholery, przytomność robaków u chorych była bardzo częstym zjawiskiem. Przy robionych sekcjach trupów w owym czasie, i w przeszłym 1847 i 1848 roku, jak świadczą podane sprawozdania, znajdowali lekarze w kiszkiach, w gęstszym lub płynniejszym szlamie, maleńkie błonki (membranulae, pelliculae; cellulae endermarticae), które lubo można uważać za odstające od błony szlamowej warstki, ale nie masz, coby przeczyło, żeby one nie miały być (niekiedy?) szczątkami zabitych, rozpadłych i rozrobionych robaków, zwłaszcza nie tracąc z uwagi pewnika, co nauka podaje i znajomego powszechnie, że w robaczkowej chorobie (in helminthiasi), niewątpliwie poznanej i quâ talis leczonej, nie raz zabite lekarstwami robaki, te pasorzyty z materyi żywej ciała powstałe, a więc w składczej swojej istocie od niej nie różne, rozrabiwały się, co tak łatwo, w kanale pokarmowym i wyrzucały się z ciała już do poznania trudne, bo tylko częstkami i bez pierwotnej swej formy.

Opierając się na tych danych można, ile się zdaje, wyciągnąć następujące wnioski:

Pierwszy, że robaczliwość może stanowić w cholere *wielką* tej choroby komplikacyę.

Drugi, ważniejszy, że ją można uważać za jedną z głównych do cholery uspaślabiających przyczyn, (causa praedisponens).

Trzeci, że następnie w użyciu zapobiegających środków od cholery (cura prophylactica) lekarstwa przeciw glistóm mogą niezaprzeczone mieć miejsce.

Czwarty nakoniec, że już w zaszłej i rozwiniętej cholery nie należałoby, dla nie jednego względu, spuszczać z uwagi mogącą zachodzić przytomność glistów w kanale pokarmowym.

Po ogłoszeniu artykułu P. Strużyńskiego, mojego niegdys akademickiego kolegi, a taraz sąsiada, przy zdarzonej zręczności osobistego widzenia się, traktowzłem z nim o jego teorii. Traktowaliśmy: z tą szczerotą i ufnością, z jaką — między kolegami — robią się i przyjmują zarzuty, wyłuszczają się i oceniają powody bronionej opinii. Nie mógłbym w tém krótkim piśmie wyłożyć szczegółów naszej dysputy, ni żadna nagli potrzeba wyjaśniać, czy i o ile za zdaniem P. Strużyńskiego głosuję, czy i o ile przeciw zdaniu jestem. Wszakże nie mogę nie zwrócić uwagi czytelników na wielki w medycynie rozdział, choć nie tak dawno do niej wniesiony, który nikomu z lekarzy nie może być obcym, — na rozdział: de irritatione spinali. Kto całą naukę o irytacji szpiku pacierzowego i jego nerwów objął, kto się nad sposobem działania tego systematu zastanawiał, kto nakoniec ma przytomnym w umyśle wielki hufiec różnorodnych chorób, które od wspomnianego stanu irytacji zależą, albo go wywołują, albo z nim się kojarzą — ten łatwo się zgodzi, że całą powódź symptomatów w chorobie, którą cholera nazwano, można objaśnić drażnieniem szpiku pacierzowego i ztąd wynikłą ostatniego reakcją. To też tym sposobem objaśnił fenomena cholery P. Strużyński; tak objaśniali, jeszcze po pierwszej powszechnej epidemii, wielu pisarzy (np. znakomitego autorytetu Doktor Siebiert, Doktor Eisenmann). Teraz, ile z pism wnoszę, dwa celniejsze zdania dzielą uczonych: wspólnie przyjmując (czy nie odrzucając) pewnych atmosferycznych wpływów, jedni po tłumaczenie cholery udają się wyłącznie do systematu nerwowego; drudzy, po większej części sceptyczni przeciwnicy dynamizmu, szukają materialniejszej strony, mianowicie w przodkującym zaaffektowaniu i patologicznych zmianach organów, do wegetowania posługujących. Ja mniemam że cholera jest przedewszystkiém kurczem, dochodzącym w razach śmiertelnych do paraliżu całego systematu krwistego, od naczyń włoskowych do serca. A taki kurcz i — gdyż chodzą w parze — paraliż, mogą pochodzić od cierpienia szpiku pacierzowego. Lecz tutaj właśnie zachodzi pytanie: czy to cierpienie szpiku zależy, jak mniema P. Strużyński, od glistów w kanale pokarmowym zawartych; czy dla jego wywołania są inne czynniki, a przynaj-

mniej współczynniki? Starł się odpowiedzieć na to pytanie, ile mógł kiedy pisał, i wiele pozwalała objętość artykułu P. Strużyński; zaspakajająca odpowiedź wymagałaby zupełnego wykładu i rozbioru symptomatologii cholery, słowem całej tej choroby monografii. Co bądź, cytuję medycyna przykłady epidemicznego, i tém bardziej endemicznego, rozprzestrzenienia się robaczliwości i spowinowaconych z nią chorób. Z drugiej strony codzienne doświadczenie pokazuje, jak wielkie patologiczne burze sprowadzają robaki, i jak te burze często śmiercią się kończą; przecięż byli pisarze, (np. Rusch, Bloch), którzy nie wahali się uważać robaków za dobrodziejstwo dla organizmu, za warunek zdrowia.

Cholera jest straszną chorobą, jest klęską publiczną. A więc w strasznej chorobie, więc w klęsce publicznej obowiązkiem jest sumiennego lekarza zastanawiać się, rozbiierać ich istotę i warunki istnienia, szukać sposobów ratunku i swoje pomysły publicznej podawać wiadomości; to się staje zasługą. W cholery, która z ludności prawie każdego dziesiątego napada i niemal dwudziestego zabija, przystępując do kuracji należy lekarzowi, wzięwszy za przewodnika analogię i już znajome w medycynie prawdy, starać się umieć zdać rachunek co i dla czego czyni, czemu tak a nie inaczey czyni; tak postępując, w razie nawet błędu, kurującemu nie splami sumienia piątno nieracjonalnego lekarza. Daliśmy, ile się zdaje, wyrozumieć, że sposób tłumaczenia fenomenów cholery, przez P. Strużyńskiego użyty, nie kalecty prawdopodobieństwa; dodamy, że żaden lekarz nie zaprzeczy, iż doradzone przez niego lekarstwa, w znacznej części przeciw-robaczliwe, już i dla wielu znakomitych, które współzawierają, własności, mogą być bardzo użyteczne w cholery; dodamy jeszcze świadectwo, że zdanie swoje wysnuł z uważnej medytacji i wypadków robionych przez się sekeyi trupów.

Lecz dosyć. W główniejszym mieliśmy względzie wyłożyć cztery wnioski, wyżej zacytowane. Pisaliśmy «do nauki o Cholery.» Czytelnicy i krytycy raczą być względni.

DEMETRY ROSNOWSKI,

Lekarz miejski w Proskurowie.

5 Listopada 1848.

OD WYDAWCY.

Odbija się w tej chwili wielka liczba egzemplarzy Tygodnika nad dotychczasową potrzebę, tak, iż kto raczy zaprenumerować to pismo przed 15 Kwietnia, odbierze wszystkie numera od początku roku wraz z załączonymi do nich portretami.